

аргументы за и против и объяснения к ним, контролировать процесс и направление дискуссии.

Практика показывает, что кейс-стади сегодня эффективно используется в органическом единстве с другими методами обучения, в том числе с традиционными, закладывающими обязательные, нормативные знания. Чтобы учебный процесс на основе кейс-технологий был эффективным, необходимы два условия: хороший кейс и определенная методика его использования в учебном процессе.

Как пишет Долгоруков А.М., идеи метода кейс-стади достаточно просты:

1. Акцент обучения переносится не на овладение готовым знанием, а на его выработку, на сотворчество студента и преподавателя.

2. Результатом применения метода являются не только знания, но и навыки профессиональной деятельности.

3. В методе кейс-стади преодолевается классический дефект традиционного обучения, связанный с «сухостью», неэмоциональностью изложения материала — «эмоций, творческой конкуренции и даже борьбы в этом методе так много, что хорошо организованное обсуждение кейса напоминает театральные спектакль»[2].

С помощью этого метода студенты имеют возможность проявить и усовершенствовать аналитические и оценочные навыки, научиться работать в команде, находить наиболее рациональное решение поставленной проблемы. И все это на иностранном языке. Результатом работы с кейсом является иноязычное общение на профессиональные темы.

Литература

1. Андюсев Б. Е. Кейс-метод как инструмент формирования компетентностей / Б. Е. Андюсев // Директор школы. – 2010. – № 4. – С. 61–69.

2. Долгоруков А. М. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Электронный ресурс] / А. М. Долгоруков. – Режим доступа: <http://www.evolkov.net/case/case.study.html>

3. Стародубцева Е. А. Кейс-стади как современный метод профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов и аспирантов экономических специальностей [Электронный ресурс] / Е. А. Стародубцева // Труды МГТА : электрон. журн. – 2011. – Вып. 18. – Режим доступа: <http://www.e-magazine.meli.ru/vipusk18.htm>

УДК 821.11.09 (043)

Стуліка О.Б., кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Одна з головних привабливих рис художньої літератури - її здатність розкривати таємниці внутрішнього світу людини, висловити духовні рухи так точно і яскраво, як це не зробити людині в повсякденному, звичайному житті.

Психологізм (у широкому розумінні) - це загальна властивість мистецтва, що полягає у відтворенні людського життя, в зображенні людського життя, в зображенні людських характерів. Письменник створює нову особистість, яка володіє неповторними особливостями.

Психологізм (у вузькому розумінні) - це властивість, характерна не для всього мистецтва, не для всієї літератури, а лише для певної її частини. "Письменник-психолог" зображує внутрішній світ героя особливо яскраво, живо і докладно, досягає особливої глибини художнього зображення.

При аналізі психологічних деталей слід обов'язково мати на увазі, що в різних творах вони можуть грати принципово різну роль. В одному випадку психологічні деталі нечисленні, носять службовий, допоміжний характер - тоді ми говоримо про елементи психологічного зображення. В іншому випадку психологічне зображення займає в тексті істотний обсяг, набуває відносну самостійність і стає надзвичайно важливим для з'ясування

змісту твору. У цьому випадку у творі виникає особлива художня якість, що зветься психологізмом.

Психологізм - це освоєння і зображення засобами художньої літератури внутрішнього світу героя, його думок, переживань, бажань, емоційних станів, тощо, причому зображення, що відрізняється детальністю і глибиною.

Існують три основні форми психологічного зображення, до яких зводяться у кінцевому рахунку всі конкретні прийоми відтворення внутрішнього світу. Основні форми психологічного аналізу можливо розділити

- на зображення характерів «зсередини», - тобто шляхом художнього пізнання внутрішнього світу діючих осіб, що виражається за допомогою внутрішньої мови, образів пам'яті та уяви;

- на психологічний аналіз «ззовні», що виражається в психологічній інтерпретації письменником виразних особливостей мови, мовної поведінки, мімічного та інших засобів зовнішнього прояву психіки.

Відповідно, перша форма психологічного зображення називається прямою, а друга - непрямою, оскільки з неї ми дізнаємося про внутрішній світ героя не безпосередньо, а через зовнішні симптоми психологічного стану.

Ще одним способом повідомити читачеві про думки і почуття персонажа є називання, дуже коротке позначення тих процесів, які протікають у внутрішньому світі і яке має називають сумарно-позначальним.

Отже, один і той же психологічний стан можна відтворити за допомогою різних форм психологічного зображення. Природно, що кожна форма психологічного зображення володіє різними пізнавальними, зображувальними і виражаючими можливостями. У творах для втілення душевних рухів використовуються, як правило, усі три форми. Але провідну роль у системі психологізму грає пряма форма - безпосереднє відтворення процесів внутрішнього життя людини.

Основним прийомом психологізму, за допомогою якого досягається зображення внутрішнього світу, є розповідь про внутрішнє життя людини, яке може вестися як від першої, так і від третьої особи, причому перша форма історично більш рання. Ці форми мають різні можливості.

Розповідь від першої особи створює велику ілюзію правдоподібності психологічної картини, оскільки про себе людина розповідає сама. У ряді випадків психологічна розповідь від першої особи набуває характеру сповіді, що підсилює враження. Ця оповідальна форма застосовується головним чином тоді, коли в творі - один головний герой, за свідомістю та психікою якого стежить автор і читач, а решта другорядні персонажі, і їх внутрішній світ практично не зображується.

Розповідь від третьої особи має свої переваги в плані зображення внутрішнього світу. Це саме та художня форма, яка дозволяє автору без всяких обмежень вводити читача у внутрішній світ персонажа і показувати його найбільш докладно і глибоко.

Для автора немає таємниць у душі героя - він знає про нього все, може детально простежити внутрішні процеси, пояснити причинно-наслідковий зв'язок між враженнями, думками, переживаннями. Розповідач може прокоментувати самоаналіз героя, розповісти про ті душевні рухи, які сам герой не може помітити, або в яких не хоче собі зізнатися. Одночасно розповідач може психологічно інтерпретувати зовнішню поведінку героя, його міміку і пластику і т. п.

Розповідь від третьої особи дає широкі можливості для включення в твір самих різних прийомів психологічного зображення: в таку розповідну стихію легко і вільно вливаються внутрішні монологи, публічні сповіді, уривки з щоденників, листи, сни, видіння і т. п. Розповідь від третьої особи найбільш вільно пов'язується з художнім часом, вона може подовгу зупинятися на аналізі швидкоплинних психологічних станів і дуже коротко інформувати про тривалі періоди, що мають у творі, наприклад, характер сюжетних зв'язок.

Це дає можливість підвищувати питому вагу психологічного зображення в загальній системі оповідання, перемикаючи читацький інтерес з подробиць подій на подробиці почуття.

Крім того, психологічне зображення в цих умовах може досягати максимальної деталізації і вичерпної повноти: психологічний стан, який триває хвилини, а то й секунди, може розтягуватися в оповіданні на кілька сторінок. Нарешті, розповідь від третьої особи дає можливість зобразити внутрішній світ не одного, а багатьох героїв, що при іншому способі оповідання зробили набагато складніше.

До прийомів психологічного зображення відносяться психологічний аналіз і самоаналіз. Суть обох прийомів в тому, що складні душевні стани розпадаються на складові і тим самим пояснюються, стають зрозумілими для читача. Психологічний аналіз застосовується в оповіді від третьої особи, самоаналіз - в оповіданні як від першого, так і від третьої особи.

Важливим і частим прийомом психологізму є внутрішній монолог - безпосередня фіксація і відтворення думок героя, що більшою чи меншою мірою імітує реальні психологічні закономірності внутрішньої мови. Використовуючи цей прийом, автор як би «підслухує» думки героя у всій їх природності, невимушеності і необробленості. У психологічному процесу своя логіка, він примхливий, і його розвиток багато в чому підкоряється інтуїції, ірраціональним асоціаціям, невмотивованим на перший погляд зближення уявлень і т. п. Все це і відображається у внутрішніх монологіях.

Крім того, внутрішній монолог зазвичай відтворює і мовну манеру даного персонажа, а отже, і його манеру мислення. Внутрішній монолог, доведений до свого логічного завершення, дає вже дещо інший прийом психологізму, що не дуже часто вживається в літературі і зветься «потокосвідомості». Цей прийом створює ілюзію абсолютно хаотичного, невпорядкованого руху думок і переживань.

Відзначимо ще один прийом психологізму, дещо парадоксальний на перший погляд, - це прийом умовчання. Він полягає в тому, що письменник в якийсь момент взагалі нічого не говорить про внутрішній світ героя, змушуючи читача самого проводити психологічний аналіз, натякаючи на те, що внутрішній світ героя, хоча він прямо не зображується, все-таки досить багатий і заслуговує уваги.

Поряд з перерахованими прийомами психологізму, які є найбільш поширеними, письменники іноді використовують у своїх творах специфічні засоби зображення внутрішнього світу, такі, як імітація інтимних документів (романи в листах, введення щоденникових записів тощо), сні і бачення, створення персонажів-двійників та ін.

Тож, розуміння психологізму та володіння прийомами психологічно аналізу художнього тексту має надати читачеві більш детальне та глибоке розуміння тексту твору.

Література

1. Есин А.Б. *Принципы и приемы анализа литературного произведения* / А.Б.Есин – М., 1998. – 318 с
2. Комолова М.О. *Іноземна філологія.* / М.О.Комолова. – Львів, 1981, вип. 52 – 290 с
3. *Психологизм и его формы.* / Електронний ресурс: – (Режим доступу): <http://www.philol.msu.ru/~tezaurus/docs/3/articles/2/5>